

PLAN

Mål- och budgetskrivelse 2024-2026

Socialförvaltningen

Fastställd av socialnämnden
Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2023-03-15
Gäller 2024
Ärendenr SON 2023/6
Version 1.1

Läkemedelsautomater införs nu inom hemtjänsten.

Mål- och budgetskrivelse 2024-2026

Innehåll

Mål- och budgetskrivelse 2024-2026	1
1. Övergripande beskrivning av nämndens uppdrag samt bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2024-2026	3
2. Behov och prioriteringar av resurser 2024-2026	4
2.1 Driftbudget 2024-2026	4
2.2 Kompensation för externa avtal.....	6
2.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter	7
2.4 Statsbidrag	7
2.5 Personalkostnader.....	8
2.6 Planlagd besparing.....	9
2.7 Ekonomiska förutsättningar verksamhet	9
2.7.1 Ekonomiska förutsättningar äldreomsorg, personer med psykisk funktionsnedsättning	9
2.7.2 Ekonomiska förutsättningar LSS-verksamhet.....	10
2.7.3 Ekonomiska förutsättningar individ- och familjeomsorgen	10
3. Investeringsförslag med motiveringar 2024-2028	11
3.1 Motiv.....	12
3.2 Finansiering av driftkonsekvenser	14
3.3 Effektivisering/besparing.....	14
4. Uppdrag lågtröskelboende.....	15

1. Övergripande beskrivning av nämndens uppdrag samt bedömning av balans mellan uppdrag, mål och resurser 2024-2026

Utifrån nuläget och SKR:s ekonomirapport finns det stora utmaningar för socialförvaltningen framåt. Både vad avser kostnadsutveckling med tanke på hur konjunkturen utvecklas och volymutveckling kopplat till demografin. Detta gör att det finns en stor osäkerhet i antagandena i denna mål- och budgetskrivelse.

Socialförvaltningens uppdrag är att bidra till goda livsvillkor för människor som vistas på Gotland. Kompetensförsörjningen är socialförvaltningens största utmaning. Behovet av sociala välfärden ökar samtidigt som vi går mot sämre ekonomiska förutsättningar. Detta kommer kräva prioritering och mer förebyggande arbetssätt för att förvaltningen ska arbeta hållbart för brukare, medarbetare, ekonomi och miljö. Det yttersta ansvaret faller alltid tillbaka till socialnämnden och förvaltningen. Det finns också stort behov av nya boende för förvaltningens målgrupper. Äldreomsorgen har fått ett stort fokus under senaste tiden, både nationellt och lokalt. För att ge personer med funktionsnedsättning goda levnadsvillkor behöver kompetensförsörjning och de ekonomiska förutsättningarna prioriteras för den verksamheten. En orolig omvärld har satt oss i ett annat säkerhetsläge och konjunkturförändringarna påverkar kostnadsutvecklingen för både verksamhet och invånare, och kan öka behovet av våra insatser.

Socialförvaltningen har redovisat överskott mot budget de senaste åren. För att hushålla med resurserna, nå målen och ha en ekonomi i balans även framåt måste förvaltningen fortsätta med att implementera nya arbetssätt, sänka sjuktalen, lyckas med kompetensförsörjningen och arbeta med hållbar bemanning samt erhålla budgettillskott. Det ekonomiska läget beror också på hur mycket statsbidrag förvaltningen erhåller. Överskottet hittills beror delvis på att verksamheten inte kan verkställa beslut om insatser då det är kö till särskilt boende samt bostad med särskilt service LSS. Om

förvaltningen hade kunna erbjuda samtliga brukare med beslut om insats ett boende skulle troligen inte vara ett överskott mot budget. Vid kostnadsjämförelser mot andra kommuner är nettokostnaden för äldreomsorgen och LSS-insatser lägre, medan kostnaderna för individ- och familjeomsorgen högre men den sjunker kopplat till nya arbetssätt.

För att fortsätta att ha en ekonomi i balans måste förvaltningen få tillskott för ökade volymer i äldreomsorgen, få tillskott för LSS-verksamheten och tillskott för ökade löner och indexuppräkningsavtal med privata utförare. Tillskott behövs också till individ- och familjeomsorgen då ersättningen till familjehem och riksnormen för försörjningsstöd höjts nationellt. Om nya uppdrag, så som stödboende, ska genomföras måste socialförvaltningen tillföras budgetmedel för detta.

Behov av tillskott till driftbudget 2024

- resursfördelningsmodell äldreomsorg, enligt beräkning
- LSS-verksamheten 40 mnkr
- kompensation löneökningar och prioriterade grupper, enligt beräkning
- ökade personalkostnader § 13 schemaändringar 4,5 mnkr
- prisökningar externa avtal 18 mnkr
- höjda ersättningar familjehem 3 mnkr
- ökad riksnorm försörjningsstöd 4,5 mnkr
- stödboende (lågtröskelboende) 8,2 mnkr.

Socialförvaltningens har ett ökat behov av vård- och omsorgslokaler, främst beroende på att antalet äldre invånare ökar. Därför kommer det vara relativt stora investeringsäskande från socialnämnden de närmaste åren och kostnadsökningar kopplat till detta. Den allmänna prisökningarna just nu gör att det dock är mycket svårt att bedöma investeringsutgifter framåt. För kunna gå vidare med äldreboendet Tingsbrogården, där upphandlingen

avbröts och en ny upphandling kommer att ske, behövs ytterligare investeringsmedel.

Investeringsbehov 2024-2028

- 2024 Äldreboende Klintehamn 135 mnkr (30 mnkr finns 2023)
- 2025 Äldreboende Tingsbrogården 135 mnkr (59 mnkr finns 2023)
- 2026 Bostad med särskild service SoL 22 mnkr
- 2026 Bostad med särskild service LSS 40 mnkr
- 2027 Äldreboende Slite 112,5 mnkr samt utrustning 8 mnkr
- 2028 Äldreboende Slite 138,5 mnkr
- 2024-2028 årlig pott på 8 mnkr för lokalanpassningar, utrustning och välfärdsteknik.

I övrigt beskrivs förvaltningens investeringsbehov i avsnitt 3 samt i investeringsplanen för år 2024-2033 och i förvaltningens bostadsförsörjningsplaner.

2. Behov och prioriteringar av resurser 2024-2026

2.1 Driftbudget 2024-2026

Socialförvaltningen har de senaste åren redovisat stora överskott mot budget. Det beror till del på mindre efterfrågan på insatser inom äldreomsorgen än budgeterat, kopplat till pandemin, samt sedan brist på boendeplatser. För 2023 är bedömningen att det kan bli en ekonomi i balans förutsatt att arbetet med nya arbetssätt och strategisk hållbar bemanning lyckas. Det beror på stora tillskott av statsbidrag förvaltningen samt att det är brist på boendeplatser.

Trots arbetet med bemanning och arbetssätt så är bedömningen att förvaltningen 2024 kommer att ha en obalans mellan uppdrag, mål och resurser. Intäkterna från statsbidrag minskar rejält och det kommer nya

boendeplatser inom LSS vilket gör att socialförvaltningen kan verkställa beslutade insatser men kostnaderna ökar. Från 2025 planeras ett flertal nya platser på särskilt boende vilket gör att förvaltningen kan möta behov och verkställa fler insatser, men det ger en rejäl kostnadsökning.

För att möta ökade volymer krävs det att **äldreomsorgen även i fortsättningen får budgettillskott från resursfördelningsmodellen** (utifrån den demografiska utvecklingen med allt fler äldre). Idag finansieras äldreomsorgen till en liten del med statsbidrag, detta ändras dock från år till år och är vanskligt att finansiera nya tjänster med. Dessa tjänster behövs dock för att höja kvaliteten och därmed uppfylla intentionen med statsbidraget.

LSS-verksamheten, som bygger på en rättighetslagstiftning, är underfinansierad och bedrivs med stora underskott mot budget trots mycket lågt kostnadsläge nationellt. När en verksamhet utförs med så låga kostnaderna riskeras kvaliteten så här behövs tillskott av medel. För närvarande finns inga platser att erbjuda på Gotland och förvaltningen har dömts att betala särskild avgift till IVO (inspektionen för vård och omsorg) för ett icke-verkställt beslut. Under 2024 kommer dock ett nytt eget boende med sex platser att kunna erbjudas, kostnadsökningen är bedöm till drygt 6 mnkr per år. Förutom detta så ökar antalet brukare med omfattande behov där kostsamma externa placeringar är enda alternativet, ett slags utomlänsvård. **För att finansiera LSS-verksamheten krävs ett budgettillskott på 40 mnkr.**

För individ- och familjeomsorgen har kostnaderna för placeringar inom barn- och ungdomsvården sjunkit de senaste åren i och med nya arbetssätt, detta har resulterat i en ekonomi i balans. Dock ökar kostnaderna framåt på grund av nationella beslut om **höjd ersättning till familjehem för vilket det krävs ett budgettillskott på 3 mnkr**. Riksnormen för **försörjningsstödet** höjdes 2023 och för att **täcka dessa kostnadsökningar krävs 4,5 mnkr**. Detta är ökade kostnader som socialförvaltningen inte kan påverka.

Den **planerade besparingen på 15 mnkr** tas från äldreomsorgen då det är underskott för LSS-verksamheten och en knapp ekonomi för individ- och familjeomsorgen.

Förvaltningen har stora utmaningar med att lösa kompetensförsörjningen framåt och en viktig faktor är lönenivåerna. Det krävs **budgettillskott för att kompensera för generella löneökningar och satsningar**. Under hösten 2023 slår det nya EU-direktivet som rör § 13 igenom. Det innebär att samtliga schema inom dygnet-runt-verksamheter måste läggas om och anpassas till nya regler för dygnsvila vilket kommer att öka kostnaderna. **Kostnadsökningen för ändring av § 13 är bedömd till 4,5 mnkr för vilket det krävs ett budgettillskott**. Se vidare om personalkostnader avsnitt 2.5.

Socialförvaltningen köper relativt stor andel tjänster från privata utförare och 2022 köptes tjänster för cirka 460 mnkr. Socialförvaltningen har avtal med flera privata utförare, främst inom äldreomsorgen. Avtalen räknas varje år upp, detta sker främst med omsorgsprisindex, OPI. Det är i nuläget mycket svårt att bedöma prisutvecklingen framåt, men utifrån SKR:s prognoser så blir antagandet en prisökning på 3,5 procent. **För prisökningar avseende externa avtal med krävs 18 mnkr**, se avsnitt 2.2.

Regionfullmäktige fattade beslut 2022-02-21 om att ge socialnämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för att tillskapa platser i stödboende (lågtröskelboende). Socialnämnden har utrett frågan och utredningen visar att det finns behov av att inrätta ett stödboende om tio platser. Socialnämnden har inte möjlighet att finansiera ett stödboende inom befintlig budgetram. För att **inrätta ett stödboende krävs enligt preliminära beräkningar budgettillskott med 8,2 mnkr** per år. Dock beror detta på om det går att få tag i en lokal och i så fall, vilken hyresnivå det blir. Det kan också bli fråga om att äska investeringsmedel för att bygga eller bygga om lokal för boendet, se vidare separat ärende samt vad gäller ekonomi avsnitt 4 Uppdrag lågtröskelboende.

För att nå en balans mellan uppdrag, mål och resurser krävs följande tillskott:

Behov av tillskott till driftbudget 2024

- resursfördelningsmodell äldreomsorg, enligt beräkning
- LSS-verksamheten 40 mnkr
- kompensation löneökningar och prioriterade grupper, enligt beräkning
- ökade personalkostnader § 13 schemaändringar 4,5 mnkr
- prisökningar externa avtal 18 mnkr
- höjda ersättningar familjehem 3 mnkr
- ökad riksnorm försörjningsstöd 4,5 mnkr
- stödboende (lågtröskelboende) 8,2 mnkr.

2.2 Kompensation för externa avtal

Socialförvaltningen köper tjänster från privata utförare inom de flesta verksamheter. De flesta av socialnämndens avtal är indexreglerade med omsorgsprisindex, OPI, som tas fram av Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. OPI för 2023 är preliminärt 3,5 procent (2022 1,9 procent). Att indexet är preliminärt indikerar att det kommer att bli högre. För att göra en bedömning av prisökningarna 2024 har SKR:s ekonomirapport från december 2022 använts. Där är bedömningen att personalkostnaderna ökar med mellan 3,2 och 3,9 procent 2024. Det är mycket svårt att bedöma kostnadsutvecklingen men utifrån SKR:s prognos använder socialförvaltningen 3,5 procent som utgångsläge för beräkning av kostnadsökning. Att bedömningen görs utifrån personalkostnader beror på att det är personalintensiv verksamhet. Med tanke på inflation och arbetskraftsbrist är det dock ovanligt svårt att bedöma hur stora löneökningarna blir i kommande avtalsrörelse. Ersättning till familjehemmen är också reglerade med index utfärdat från SKR.

Kostnaden för externa avtal, inklusive ersättning till familjehem som inte kompenseras via lönekomensation, är 527 mnkr 2022 (476 mnkr 2021). Av

det totala beloppet avser 458 mnkr privata utförare, 33 mnkr Försäkringskassan för personlig assistans, 33 mnkr ersättning uppdragstagare (främst familjehem) samt 2,7 mnkr inhyrd personal. **För att kompenseras för ökade kostnader till privata utförare och uppdragstagare krävs 18 mnkr med ett antagande om prisökning på 3,5 procent för 2024.** Nedan redovisas beräkning utifrån köp från privata utförare och uppdragstagare 2022.

Redovisning av köp från privata utförare samt övriga externa ersättningar 2022

Vht kod	Verksamhet	Uppdragsföretag	Summa 2022 mnkr	Indexökning mnkr
52	Vård och omsorg enl SOL	Attendo Sverige AB	123	4,3
52	Vård och omsorg enl SOL	Stiftelsen Gotlands sjukhem	33	1,2
52	Vård och omsorg enl SOL	Gotlands Hemtjänster AB	30	1,1
52	Vård och omsorg enl SOL	Gotlands Serviceboende AB	26	0,9
52	Vård och omsorg enl SOL	Primula Hemtjänst & Städservice AB	25	0,9
52	Vård och omsorg enl SOL	Gotlands Vård AB	22	0,8
52	Vård och omsorg enl SOL	Vardaga AB	16	0,6
52	Vård och omsorg enl SOL	Nygårds Vård Gotland AB	11	0,4
52	Vård och omsorg enl SOL	Ava Care AB	10	0,4
52	Vård och omsorg enl SOL	Hattstugan Vård & Utbildnings AB	9	0,3
52	Vård och omsorg enl SOL	UNEA Hemtjänster AB	6	0,2
52	Vård och omsorg enl SOL	Övrigt	4	0,1
53	Insatser enl LSS	Hajdes Ek. Förening	19	0,7
53	Insatser enl LSS	Olivia omsorg AB	7	0,2
53	Insatser enl LSS	Särnmark Assistans AB	6	0,2
53	Insatser enl LSS	Assistans på Gotland AB	5	0,2
53	Insatser enl LSS	Övrigt	42	1,5
54	Individ och familjeomsorg	TG på Gotland	6	0,2
54	Individ och familjeomsorg	Övrigt	57	2,0
62	Arbetsmarknadsåtgärder	Övrigt	1	0,0
	Köp av verksamhet	Summa	458	16
53	Insatser enl LSS	Försäkringskassan personlig assistans	33	1,2
52	Vård och omsorg enl SOL	Uppdragstagare/kontaktperson/familjehem	1	0,0
53	Insatser enl LSS	Uppdragstagare/kontaktperson/familjehem	2	0,1
54	Individ och familjeomsorg	Uppdragstagare/kontaktperson/familjehem	30	1,1
52	Vård och omsorg enl SoL	Inhyrd personal sjuksköterskor	2	0,1
54	Individ och familjeomsorg	Inhyrd personal socionomer	1	0,0
	Övrigt	Summa	69	2
		Totalt	527	18

2.3 Interna priser samt externa taxor och avgifter

Förvaltningen ser inga större förändringar av intäkter från avgifter framåt. Avgifterna inom äldreomsorgen är styrda av en maxtaxa, ett högkostnadsskydd som varje år meddelas från Socialstyrelsen. För 2023 uppgår maxtaxan till 2 359 kronor per månad och brukare. För hemsjukvården erlägger brukaren som är inskriven en avgift på 600 kronor per månad, för enstaka hembesök tas däremot inte ut någon avgift. Avgiften ingår i maxtaxan. Brukare som har måltider betalar en måltidsavgift. Den avgiften har inte höjts de senaste åren och täcker inte kostnaderna varför en höjning övervägs inför 2024. Totalt sett uppgick avgifterna till 64 mnkr för 2022.

2.4 Statsbidrag

Socialförvaltningen fick under 2022 statsbidrag med över 90 mnkr, varav det mest avsåg äldreomsorgen. Av detta avsåg 12 mnkr ersättning för ökade sjuklöner under pandemin, 12 mnkr äldreomsorgslyftet, och 30 mnkr stärkt äldreomsorg. Under 2022 fick förvaltningen 18 mnkr i statsbidrag då de inom äldreomsorgen lyckats minska antalet timanställda. Statsbidraget finns även under 2023 och används nu för att öka frisknärvaron och sänka sjuktalet. Övriga bidrag avser stimulansmedel för psykisk hälsa, statsbidrag för att arbeta med god och nära vård samt habersättning till brukare inom daglig verksamhet. För 2023 förväntas statsbidrag minska då bland annat statsbidrag på 5 mnkr för att motverka ensamhet och höja kvaliteten i äldreomsorgen upphör.

Från och med 2024 blir det avsevärt lägre intäkter från statsbidrag. Detta kommer att påverka verksamheterna då det nu kunnat göras stora satsningar på främst kompetensutveckling. Frågan är hur förvaltningen ska kunna finansiera de stora kompetensutvecklingsinsatser som måste ske även framåt. Det har också anställts fler sjuksköterskor, till exempel inom korttidsenheten, men detta kan delvis finansieras genom tillskott från resursfördelningsmodellen. För närvarande sker också en stor hälsosatsning

på friskvård med hjälp av statsbidrag. Detta för att öka frisknärvaron och minska sjuktalen, en satsning som, om den faller väl ut, behöver fortsätta men den måste finansieras.

De flesta av statsbidragen innebär inte att nettokostnaden minskar, bidragen finansierar oftast kostnader för kvalitetshöjande åtgärder, alltså ett nollsummespel. Enligt SKR kan det vara så att riktade statsbidrag hindrar istället för att utveckla och det kan vara svårt att tillgodogöra sig vissa av statsbidragen. Det fungerar inte att verksamheten drar på sig stora kostnader ett år för att året därpå inte längre ha några medel som kan fortsätta att täcka upp.

2.5 Personalkostnader

För att kompensera för löneökningar i nivå med avtal behövs budgettillskott, dessutom kommer socialförvaltningen att få ökade kostnader när schemaändringar genomförs utifrån nya EU-direktivet, § 13, under hösten 2023. När samtliga schema inom dygnet-runt-verksamheter måste läggas om och anpassas till nya regler för dygnsvila kommer också kostnaderna att öka, till exempel för uttag av compensationstid, så som övertid. En bedömning av kostnadsökningen utifrån schemaändringar är 4,5 mnkr. Beräkningen avser kostnad för compensationstid utifrån det nya avtalet, men beloppet är osäkert då detta införs under hösten 2023.

Trots tidigare genomförda lönesatsningar inom ett flertal yrkesgrupper behöver socialförvaltningen och Region Gotland fortsätta göra satsningar för att bibehålla sin konkurrenskraft och erbjuda löner i paritet med jämförbara grupper inom riket. Framförallt behövs satsningar för att öka lönespridningen i de övre löneintervallen inom respektive yrkesgrupp. Vid jämförelse med andra kommuner och regioner kan noteras att det inte bara är Region Gotland som genomför den här typen av lönesatsningar, vilket innebär att socialförvaltningen kommer tappa konkurrenskraft om utrymmet för lönesatsningar blir för lågt. Lönekartläggningen visar att tidigare

lönesatsningar på jämställda haft önskad effekt. Skillnaderna har suddats ut och utmaningen består nu i att behålla medarbetare och vara en konkurrenskraftig arbetsgivare. Arbetsmarknaden och bristen på kompetens förändras i allt snabbare takt, vilket gjort att det inom Region Gotland nu finns många fler svårrekryterade grupper än det gjort tidigare. Därför ser Region Gotland behov av att istället för att på förhand specificera behov av lönesatsningar höja det allmänna utrymmet för löneökningar så att respektive förvaltning i samband med kommande löneöversyn kan göra de satsningar som just då krävs. Tidigare år har förvaltningarna begärt medel för prioriterade grupper kopplat till jämställdhet och briststyrken.

Socialförvaltningen utbildar för närvarande cirka 100 medarbetare genom äldreomsorgslyftet till att bli undersköterskor. Efter genomförd utbildning erhåller de nya undersköterskorna 3 000 kronor i lönepåslag, vilket innebär en total ökning av lönekostnader för förvaltningen på 400 000 kronor per månad (5 miljoner kronor per år). Kostnaden kommer vara jämt fördelad mellan hemtjänst och särskilda boenden.

En mycket viktig faktor framåt är sänkta sjuktal. Om förvaltningen lyckas sänka sjuktalen skulle det också minska kostnaderna, men för att fortsätta att arbeta med detta det krävs finansiering. Det kan dock finnas olika riktade statsbidrag att ansöka om men just nu är det ovisst. För att klara kompetensutmaningen framåt är arbetet med strategisk hållbar bemanning samt implementering av nya arbetssätt mycket viktigt. Ett exempel är läkemedelsautomater som avlastar medarbetarna och ger brukarna större självständighet.

2.6 Planlagd besparing

I regionens plan finns en besparing på 15 mnkr för 2024 utlagd på socialnämnden. Bedömningen är att besparingen kommer att läggas på äldreomsorgen. Detta då det är stora underskott för LSS-verksamhet. Vad gäller individ- och familjeomsorgen får de ökade kostnader utifrån höjda

arvoden till familjehem samt höjd norm försörjningsstödet, utan budgetkompensation blir det en ekonomisk obalans. Konsekvenserna av besparingen är att det måste var ännu mer fokus på nya och ändrade arbetssätt i samtliga verksamheter, fokus på effektiv bemanning och fokus på att minska sjuktalet.

2.7 Ekonomiska förutsättningar verksamhet

2.7.1 Ekonomiska förutsättningar äldreomsorg, personer med psykisk funktionsnedsättning

Då antalet äldre personer ökar krävs fler insatser inom äldreomsorgen i form av hemtjänst och särskilt boende. Denna ökning finansieras genom tillskott av medel enligt en resursfördelningsmodell som baseras på demografiska förändringar. Enligt beslut i regionfullmäktige november 2022 ökas socialnämndens budgetram med 31 507 mnkr 2024 och 64 626 mnkr 2025. Denna beräkning bygger på demografin våren 2022 och omräkning kommer att ske under april 2023 varför siffrorna kommer att justeras.

Nationellt sett är kostnaderna på Gotland något lägre för äldreomsorgen. Kostnadsutvecklingen har varit lägre än budgeterat de senaste åren, kopplat till lägre efterfrågan under pandemin. Bedömningen är nu att kostnaderna kommer att öka. Sedan våren 2022 är det flera ansökningar om insatser inom äldreomsorgen. Det är troligt att ekonomin för området ändå kommer att vara i balans, genom tillskott från resursfördelningsmodellen. Det är också brist på platser på särskilt boende med en kö på cirka 60 personer. När ett nytt boende blir klart så ökar kostnaderna rejält, varje plats kostar runt 730 tkr per år i genomsnitt.

Intäkter från statsbidrag för äldreomsorgen gör att förvaltningen har kunnat arbeta med utveckling men det har också ökat kostnaderna. Det handlar till exempel om kompetensutveckling, fler sjuksköterskor, aktiviteter och välfärdsteknik. När statsbidragen minskar är det viktigt att det finns finansiering för att kunna fortsätta arbeta med utveckling för att kunna möta framtida kompetensutmaning.

Socialnämnden har tagit beslut att hösten 2024 ska socialförvaltningen ta över driften av ett äldreboende med 60 platser. Detta kommer att öka personalkostnaderna framåt. Boendet drivs idag av en privat utförare och bedömningen är att det blir en kostnadsökning totalt sett då ersättningen till utföraren är lägre än kostnaden bedöms vara i egen regi.

Ett måste för att klara kompetensutmaningen framåt är arbetet med strategisk hållbar bemanning samt implementering av nya arbetssätt. Ett exempel är läkemedelsautomater som avlastar medarbetarna och ger brukarna större självständighet.

2.7.2 Ekonomiska förutsättningar LSS-verksamhet

Socialförvaltningen har ett stort underskott mot budget för LSS-verksamheten. Underskottet 2022 uppgick till 34 mnkr (2021 var underskottet 19 mnkr). Förvaltningen fick inte ökad budgetram 2022 och endast 5 mnkr 2023. Verksamheten bedrivs med betydligt lägre kostnader än genomsnittet för andra kommuner. När en verksamhet utförs med så låga kostnaderna riskeras kvaliteten så här behövs tillskott av medel för att säkra kvaliteten. I väntan på förändrad LSS-lagstiftning är det svårt att bedöma förändringar av uppdrag och kostnaderna framåt.

De senaste åren har kostnaderna för placeringar ökat, dels beroende på komplexa behov, dels beroende på brist på platser. Bedömningen är att placeringar i bostad med särskild service för brukare med komplexa behov kommer att fortsätta att öka, detta är oftast mycket kostsamma placeringar som inte kan verkställas i egen regi. Dessa externa placeringar skulle kunna likställas med utomlänsvård.

Då det är kö till bostad med särskild service och fattade beslut om insats inte kan verkställas betalar förvaltningen nu särskild avgift till IVO (inspektionen för vård och omsorg). Under 2024 kommer dock en nytt boende med sex platser att kunna erbjudas, kostnadsökningen är bedömd

till drygt 6 mnkr per år. Volymförändringar inom verksamheten framåt är svåra att förutspå då det handlar om relativt få brukare.

För att få ekonomisk balans i denna verksamhet som är underfinansierad och där kostnaderna ökar så krävs ett stort tillskott av budgetmedel. Med tanke på att underskottet 2022 var 34 mnkr så är bedömningen att det rör sig om minst 40 mnkr 2024.

2.7.3 Ekonomiska förutsättningar individ- och familjeomsorgen

De senaste årens arbete med att ändra arbetssätt och därmed minska behovet av placeringar inom barn- och ungdomsvården har sänkt kostnaderna avsevärt.

SKR har sett över sina rekommendationer till kommuner om **ersättningar och villkor vid familjehemsvård för barn, unga och vuxna**, vårdnadsöverflyttningar med mera med syfte att göra det enklare för kommuner att rekrytera lämpliga familjehem. Detta har resulterat i ett par förändringar som började gälla 1 januari 2023 vilka kommer få ekonomiska konsekvenser.

Bland annat är nu arvodet samma för hela åldersklassen 0-19 år och inte som tidigare uppdelat på två åldersklasser 0-12 år och 13-19 år där arvodet för de äldre barnen var högre. Numera är det tidsåtgång och arbetsinsats inom uppdraget som är vägledande för vilket arvode som utbetalas. Det innebär, precis som tidigare, att ett arvode kan komma att såväl höjas som sänkas under ett uppdrag utifrån tidsåtgång och arbetsinsats

En annan förändring är att arvodesnivåerna har höjts rejält 2023, i genomsnitt 22 procent, vilket motsvarar en kostnadsökning på 6,6 mnkr utifrån tabellen nedan. För att täcka kostnadsökningen 2023 behöver verksamheten ett budgettillskott. Det är svårt att bedöma ökningen då grundarvodesnivåerna varierar, men en rimlighetsbedömning är en kostnadsökning på minst 3 mnkr per år.

Exempel på kostnadsökningen ersättningar familjehem:

Ålder	Grundarvode	Exempel på förhöjt arvode inklusive grundarvode		
2020	8 246 kr	10 141kr	12 049 kr	14 264 kr
2022	8 588 kr	10 561 kr	12 548 kr	14 854 kr
0-19 2023	11 237 kr	13 132 kr	15 040 kr	17 255 kr
Diff 22/ 23	+ 30,8 %	+24,3 %	+ 19,9 %	+ 16,1 %

Normen för försörjningsstöd höjdes 8,6 procent 2023. Tidigare år har höjningen varit mellan 1 och 1,5 procent. De faktiska kostnaderna har också ökat i takt med ökad inflation, till exempel kostnad för hyror och el. Sammantaget är bedömningen att kostnaderna för försörjningsstödet kommer att öka, samtidigt påverkar omvärldsläget behovet av stödet, för närvarande är det låg arbetslöshet på Gotland.

Riksnormen för försörjningsstöd bestäms varje år av regeringen. Den ligger till grund för nivån på det ekonomiska biståndet. Beloppen för de olika posterna som ingår i riksnormen grundar sig på pris- och konsumtionsundersökningar som utförs av Konsumentverket. Riksnormen för försörjningsstöd finns på Socialstyrelsen webbplats. Riksnormen för ett hushåll utgör summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet och de gemensamma hushållskostnaderna.

Riksnormen tar hänsyn till

- hur många personer som finns i hushållet
- ålder på barn och skolungdomar
- om barn och skolungdomar äter lunch hemma
- om vuxna är ensamstående eller sammanboende.

Utbetalt försörjningsstöd uppgick till 57 mnkr 2022 och en ökning med 8 procent ger en kostnadsökning på 4,5 mnkr och för att täcka kostnadsökningarna krävs mer budget.

3. Investeringsförslag med motiveringar 2024-2028

Framåt behövs investeringsbudget för att möta behovet av fler platser på särskilt boende för äldre. För närvarande finns investeringsmedel för två boenden, dels Tingsbrogården där tilläggsanslag behövs, dels nytt äldreboende i Klintehamn. Det behövs ytterligare ett nytt äldreboende fram till 2028. Det behövs också ytterligare en gruppbostad LSS samt en ny bostad med särskild service SoL. Det behövs också en årlig pott för satsning på välfärdsteknologi och anpassning av lokaler samt utrustning.

Investeringsbehov 2024-2028

- 2024 Äldreboende Klintehamn 135 mnkr (30 mnkr finns 2023)
- 2025 Äldreboende Tingsbrogården 135 mnkr (59 mnkr finns 2023)
- 2026 Bostad med särskild service SoL 22 mnkr
- 2026 Bostad med särskild service LSS 40 mnkr
- 2027 Äldreboende Slite 112,5 mnkr samt utrustning 8 mnkr
- 2028 Äldreboende Slite 138,5 mnkr
- 2024-2028 årlig pott på 8 mnkr för lokalanpassningar, utrustning och välfärdsteknik.

3.1 Motiv

Socialförvaltningens investeringsbehov utgår framför allt ifrån Plan för särskilt boende för äldre inom Region Gotland samt Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar. Dessa planer revideras kontinuerligt och beslutas av socialnämnden. I planerna finns prognoser för framtida behov av boenden. En övergripande förklaring av behovet finns också i Socialförvaltningens investeringsplan 2024-2033 som beslutades av socialnämnden 2023-02-09.

Socialförvaltningen har ett ökat behov av vård- och omsorgslokaler, främst beroende på att antalet äldre invånare ökar. Därför kommer det vara relativt stora investeringsäskande från socialnämnden de närmaste åren. De allmänna prisökningarna just nu gör att det dock är mycket svårt att bedöma

investeringsutgifter framåt. Nyligen fick en upphandling avbrytas på grund av att anbudet översteg tilldelad investeringsbudget.

Idag finns 32 platser på äldreboendet Tingsbrogården. Socialnämnden har tidigare beviljats investeringsmedel med 59 mnkr för utbyggnad med 26 platser. En utbyggnad av befintlig fastighet med 6 platser samt en ny byggnad med 20 platser. Den upphandlingen avbröts dock på grund av för höga kostnader och ny, justerad upphandling ska ske under 2023. I och med att en ny upphandling ska göras så ökas antalet nya platser till 46. Det är fråga om 20 platser till i ny byggnad. Bedömningen är att det blir rationellt och ekonomiskt fördelaktigt att bygga ytterligare platser. Totalt blir det då 78 platser på Tingsbrogården. För detta krävs ytterligare investeringsmedel med 135 mnkr, totalt bedöms investeringen då bli 194 mnkr. Det är dock mycket svårt att bedöma prisnivån framåt.

Socialnämnden har också beviljats investeringsmedel med 180 mnkr för ett nytt äldreboende i Klintehamn som planeras vara klart 2025. Från början var planen att det skulle vara 90 platser men på grund av anpassning till anvisad mark så kan antalet platser komma att justeras ned till 60 platser.

Enligt den senast uppdaterade prognosen så behövs det ytterligare cirka 190 nya platser i särskilt boende för äldre fram till början av 2030-talet. För att möta det stora behovet behövs ett nytt boende med 90 platser som är inflyttningsklart till 2028 och bedömd utgift är 251 mnkr. Efter det behövs ytterligare två boenden i början av 2030-talet. Om Tingsbrogården byggs ut med fler platser så kan denna tidplan förändras utifrån behovet.

Bedömningen är att det inte finns risk för att det blir för många platser med hänsyn till den stora ökningen av antalet äldre personer på Gotland som nu sker. Dessutom har socialförvaltningen alltid möjlighet att minska antalet köpta platser från ramavtalsleverantörer.

Vad gäller bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar är det mycket svårt att göra en prognos för behovet framåt då det är fråga om få individer. Det är dock tydligt att det finns ett

behov av fler platser i bostad med särskild service. Här behövs enligt prognosen en ny gruppboende LSS 2026 med en investeringsutgift på runt 40 mnkr.

Vad gäller bostad med särskild service enligt SoL behövs ett nytt boende och detta boende finns i investeringsplanen 2026. Boendet bör omfatta mellan 10 till 15 platser med en investeringsutgift på 22 till 30 mnkr. Förvaltningen har endast sex platser i egen regi, huvuddelen av placeringarna är i privat regi.

Socialförvaltningen kommer att bli av med en lokal där korttidsverksamhet enligt LSS bedrivs, Pantern. Lokalen hyrs internt via teknikförvaltningen så i första hand ska detta lösas genom dem. Om det inte går att ordna en lokal så kan det bli fråga om att bygga, i så fall krävs investeringsmedel.

Idag finns inte reservkraft till boendena inom socialförvaltningen och som ett led i krisberedskap så behövs investeringsmedel för att utrusta boendena med detta. Det är dock inte klar om detta är socialförvaltningen, teknikförvaltningen eller regionstyrelseförvaltningen som ska ta upp detta behov.

Förutom investeringsbehoven som nämnts ovan så behöver socialförvaltningen varje år en pott för utrustning på 3,0 mnkr för investeringar i IT-utveckling och 5,0 mnkr per år för verksamhetsanpassningar och utrustning.

Investeringsbehov 2024-2028

Socialförvaltningen, tkr	Beslutad budget 2023	Behov 2024	Behov 2025	Behov 2026	Behov 2027	Behov 2028	Behov 2024-2028
Lokalinvesteringar							
Tingsbrogården, till- och ombyggnad	58 000		132 000				132 000
Tingsbrogården, utrustning	1 000		3 000				3 000
Äldreboende Klintehamn	30 000	130 000					130 000
Äldreboende utrustning		5 000					5 000
Äldreboende Slite					112 500	132 500	245 000
Äldreboende Slite utrustning						6 000	6 000

LSS gruppboende 2023	22 500						0
LSS gruppboende 2026				40 000			40 000
SoL-boende 10-15 platser				22 000			22 000
Summa lokalinvesteringar	111 500	135 000	135 000	62 000	112 500	138 500	583 000
Investeringspott							
Välfärdsteknik	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	18 000
Anpassning och utrustning	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	30 000
Summa investeringspott	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	48 000
Summa SON/SOF	119 500	143 000	143 000	70 000	120 500	146 500	631 000

3.2 Finansiering av driftkonsekvenser

Det är ofrånkomligt att förvaltningen måste ha nya lokaler för vård och omsorg när volymerna ökar, så som äldreboenden och bostad med särskild service LSS. Driftkonsekvenserna av de nya äldreboendena täcks med tillskott av medel från resursfördelningsmodellen (som bygger på demografin där ökat antal äldre ger tillskott av medel). Största delen av lokalkostnaderna för boendena tas ut som hyra av brukarna varför det inte blir så stor nettokostnadsökning för socialförvaltningen.

Vad gäller bostad med särskild service LSS kommer utökning av antalet platser att vara ofinansierat och då verksamheten är underfinansierad begärs utökad budget. LSS är en rättighetslagstiftning så om inte socialförvaltningen verkställer beslutad insats om bostad kan det bli beslut om särskild avgift till IVO, vilket nu är fallet.

När lokalkostnaderna för övrig verksamhet ökar så måste det tas det inom befintlig budgetram, detta kan betyda att det blir mindre resurser över till verksamhet.

3.3 Effektivisering/besparing

När det gäller äldreboenden och bostad med särskild service finns i regel ingen effektivisering för det bygger på ett ökat behov, i takt med att

befolkningen åldras och behovet ökar. Kostnaderna för externa placeringar enligt bostad med särskild service enligt SoL skulle kunna minska om förvaltningen kan få ett eget större boende. Bedömningen är att det skulle minska kostnaderna totalt sett genom att ha fler placeringar i egen regi.

När det gäller investeringar i övriga verksamhetslokaler, så som flytt av verksamhet från hyrda till egna lokaler kan det bli lägre kostnader. Dels genom samordningsvinster med andra verksamheter, dels genom lägre lokalkostnader. Det kan också bli lägre kostnader för regionen som helhet om lokalerna i fråga är vakanta. Tyvärr finns inga tillgängliga egna lokaler för hemsjukvården varför nya lokaler måste byggas om och hyras in, vilket ökar kostnaderna.

När det gäller investeringar i IT- och välfärdsteknik kan det leda till minskade kostnader men framför allt ska dess satsningar hjälpa till att klara kompetensutmaningen. Välfärdsteknik höjer ofta också kvaliteten för brukare och medarbetare.

4. Uppdrag lågtröskelboende

Uppdrag och/eller utredningar redovisas i särskilda rapporter.

Socialnämnden får i uppdrag att inkomma med utredningen (lågtröskelboende) som underlag till budgetberedningen 2023 om medel saknas inom ram. RS 2021/704 (RS 2022-11-23, § 380). Se separat ärende SON 2022/125.

Nytt stödboende (lågtröskelboende)

I dagsläget har socialförvaltningen kostnader för tillfälliga lösningar, för att personen ska undvika att hamna i hemlöshet. Regionfullmäktige fattade beslut 2022-02-21 om att ge socialnämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för att tillskapa platser i stödboende (lågtröskelboende). Socialnämnden har utrett frågan och utredningen visar på att det finns behov av att inrätta ett stödboende om tio platser. Enligt preliminära beräkningar bedöms årlig driftkostnad till 8,2 mnkr. Detta kan inte finansieras inom befintlig budgetram och då krävs ett budgettillskott för att kunna inrätta och driva verksamheten. Dock kan kostnaderna ändras beroende på vilken lokal det blir och hur hyresnivå ser ut. Om det inte finns någon lämplig lokal kan det bli fråga om att äska investeringsmedel för att bygga eller bygga om lokal för boendet.